

WILLIAM SHAKESPEARE - ROMEO A JULIE

Vytvořeno v rámci projektu Gymnázium Sušice – Brána vzdělávání II

Autor: Mgr. Edita Krouská

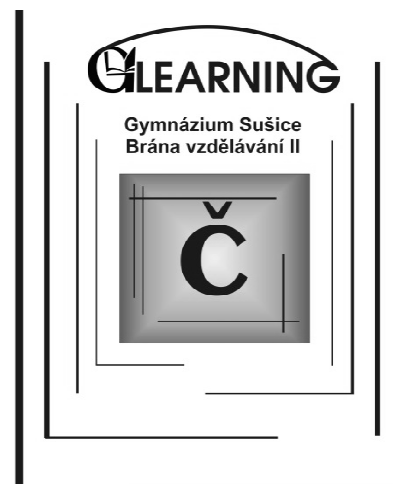
Škola: Gymnázium Sušice

Třída: 4. ročník čtyřletého studia

Předmět: Český jazyk - literatura

Datum vytvoření: září 2013

Označení: VY_INOVACE_32_CJ-1_01

Anotace a metodické poznámky:

Materiál obsahuje pracovní list určený k rozboru textu. Pracuje s ukázkou z uměleckého díla Romeo a Julie. Následují úkoly vztahující se jak k samotné ukázkě, tak i k širšímu kontextu autorovy tvorby, včetně zasazení díla do kontextu světové literatury. Součástí materiálu je i možné řešení, tedy odpovědi na zadané otázky. Pracovní list je vhodný jako příprava k ústní části společné maturitní zkoušky z českého jazyka.

Zdroje a použité materiály:

1. SHAKESPEARE, William. Tragedie I, Romeo a Julie, překlad E. A. Saudek, Knihovna klasiků, Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha, 1958, 701 stran, D 581539
2. POLÁŠKOVÁ, Taána. Literatura – přehled středoškolského učiva, nakladatelství VYUKA.cz, edice MATURITA, Třebíč, 2012 – dotisk 2. vydání, 207 stran, ISBN 80-902571-6-X

Obrázky a schémata byly vytvořeny pomocí nástrojů programu MS Word, 2007.

Materiály jsou určeny pro bezplatné používání pro potřeby výuky a vzdělávání na všech typech škol a školských zařízení. Jakékoliv další využití podléhá autorskému zákonu.

WILLIAM SHAKESPEARE – ROMEO A JULIE

Vystoupí Romeo.

Romeo: Kdo nepocítil ran, se jizvám směje.

Julie se objeví v okně nad ním.

Však tiše! Co to svítá nade mnou?

V tom okně východ je a Julie slunce.

.....

Julie: Bože!

Romeo: Mluví!

Ó, mluv, anděle skvoucí! Neboť jsi,
tam nade mnou, té noci vůkol slavná,
jak nebes okřídlenec užaslým,
zvráceným nazad očím smrtelníků,
již naznak padají, by viděli ho,
když nad oblaky líně plynoucími
se plaví na modrostech povětrím.

Julie: Ach Romeo, Romeo! Proč jsi Romeo?
Své jméno zapři, odřekni se otce,
anebo, nechceš-li, zasvěť se mně,
a přestanu být Kapuletová.

Romeo: Mám ještě poslouchat? Či odpovím?

Julie: Tvé jméno jenom je můj nepřítel.
Tys jenom ty. Ty vůbec nejsi Montek.
Co je to, Montek? Ruka ne, ni noha,
ni paže, ani tvář, ni jiná část,
patřící k člověku. Proč nemáš jiné jméno?

CHARAKTERISTIKA UMĚLECKÉHO TEXTU

ZADÁNÍ ÚKOLŮ

1. Urči literární druh a žánr:
2. Zařaď dílo k uměleckému slohu:
3. Pojmenuj druh verše:
4. Co je to metrum? Které druhy metra znáš?
5. Charakterizuj slovní zásobu:
6. Najdi v textu scénickou poznámku a vysvětli její význam:
7. Jaká je kompozice hry? Ze které části hry je ukázka? Co ukázce předcházelo a co bude následovat?
8. Charakterizuj postavy vystupující v ukázce:
9. Stručně přibliž děj této tragédie:
10. Zařaď ukázku do kontextu autorova díla:
11. Uveď překladatele Shakespearova díla do češtiny, zamysli se nad inspirací pro ostatní umělce:

CHARAKTERISTIKA UMĚLECKÉHO TEXTU

MOŽNÉ ŘEŠENÍ ÚKOLŮ

1. Urči literární **druh** a žánr: **drama, tragédie** psaná ve verších.

Podle Aristotelovy poetiky rozlišujeme tři základní literární druhy – epika, lyrika a drama. **Drama** je tvořeno jazykovými promluvami a jednáním jednotlivých postav a dále scénickými a režijními poznámkami. Drama je určeno k jevištnímu ztvárnění. **Tragédie** byla ve starší poetice spojována se vznešenými tématy a postavami (tzv. vysoký styl). Je to hra s vážným obsahem, často se silným dramatickým konfliktem a smrtí hrdiny. Klasická tragédie mívá pět částí: **expoze** (uvedení do děje, seznámení s postavami a prostředím), **kolize** (rozvíjení zápletky, zauzlení děje), **krize** (vrcholný okamžik konfliktu), **peripetie** (děj už se vystupňoval, blíží se závěrečné rozuzlení), **katastrofa** (závěr, tragické rozuzlení konfliktu). Tragédie vznikla ve starém Řecku (Aischylos, Sofokles, Euripides).

2. Zařaď dílo k **uměleckému slohu**: renesance

Renesance je umělecký směr, který si kladl za cíl obnovit společnost na základě antických ideálů (fr. renaissance – znovuzrození, obrození). Důraz je kladen na poznání a vzdělání (rozvoj přírodních věd a studium člověka), na rozdíl od středověkého myšlení a vnímání světa (ve středověké teologii byl středem všeho Bůh). Zájem je soustředěn na člověka a jeho pozemský život. Renesance vznikla v Itálii, ve Florencii (14. století – **Dante Alighieri** – Božská komedie, **Francesco Petrarca** – Sonety Lauře, **Giovanni Boccaccio** – Dekameron, malíři a sochaři **Leonardo da Vinci**, **Michelangelo Buonarroti**), později se projevila i ve Francii (15. st. - **Francois Villon** – Malý a Velký testament, **Francois Rabelais** – Gargantua a Pantagruel), ve Španělsku (16. a 17. st. **Lope de Vega** – Ovčí pramen, **Miguel de Cervantes y Saavedra** – Důmyslný rytíř Don Quijote de la Mancha). V Anglii byl renesančním autorem 14. st. **Geoffrey Chaucer** – Cantenburské povídky), nejvýznamnějším pak **William Shakespeare** (1564 – 1616).

3. Pojmenuj **druh verše**:

Blankvers – nerýmovaný pětistopý jambický verš (střídá se 10 a 11 slabik ve verši)

4. Co je to **metrum**? Které druhy metra znáš?

Metrum je norma pro rytmickou výstavbu básně. Základní složkou metra je počet a přízvučnost slabik. Druhy metra jsou: **trochej** – stopa dvojslabičná, první slabika přízvučná, druhá nepřízvučná (typický pro češtinu), **jamb** – stopa dvojslabičná, první slabika nepřízvučná, druhá přízvučná (typičtější pro angličtinu, začíná například jednoslabičným slovem), **daktyl** – trojslabičná stopa, první slabika přízvučná, druhá a třetí nepřízvučná), málo běžný je **anapest** (po dvou nepřízvučných slabikách následuje jedna přízvučná).

5. Charakterizuj **slovní zásobu**:

Celá hra je psána **vznešeným jazykem**, ale použití různých variant jazyka nám pomáhá odlišit postavení a společenský původ postav – například Juliina chůva mluví hovorověji – „Pojď, ať tu nezbudeme na ocet!“ „Je nebožka!“, „Kde zas ta žába vězí?“, sluhové u Kapuletových – „Ať sem pustí Šlejffřovic Zuzku!“, Zatracený odnestalíř, vyližtalíř.“ Častý je **inverzní slovosled** („by viděli ho“), **postpozice přívlastku** (i shodný přívlastek stojí často až za podstatným jménem) – „anděl skvoucí“, „oblaky líně plynoucí“, používání **jmenných tvarů** přídavných jmen (mlád). Autor používá velké množství **vět zvolacích**, zakončených vykřičníkem. Dále najdeme mnoho **vět tázacích**, otázky jsou i součástí vnitřních monologů, postava je tedy klade sama sobě, někdy jsou použity jen jako otázka řečnická, tedy bez odpovědi, zdůrazňují jen myšlenkové procesy postavy. Lexikální stránka textu je pestrá, je tu mnoho **archaismů** (zastaralých slov či slovních spojení - „zasvěť se mně“, „vůkol“), **metaforických vyjádření** (přenášení významu na základě podobnosti – „se plaví na modrostech povětrím“), **přirovnání** („jak nebes okřídlenec užaslým“), **personifikací** („nad oblaky líně plynoucími“).

6. Najdi v textu **scénickou poznámku** a vysvětli její význam:

„Vystoupí Romeo.“ „ Julie se objeví v okně nad ním.“ Jde o poznámky, v nichž autor specifikuje, které postavy hry se právě vyskytují na jevišti, jaký tam mají úkol. Mohou také postavě předepisovat, jak má být daná promluva přednesena.

7. Jaká je **kompozice** hry? Ze které části hry je ukázka? Co ukázce předcházelo a co bude následovat?

Tragédie se skládá z **pěti dějství** o různém počtu výstupů. Před prvním jednáním najdeme **prolog**, tvořený sonetem o 14 verších. Úvodní sonet nás seznamuje s prostředím (italským městem Verona) a zároveň nastiňuje děj hry i s jejím tragickým závěrem. Ukázka je z druhého dějství a druhého výstupu. Jedná se o tzv. balkónovou scénu, to znamená, že děj ukázky se odehrává v zahradě Kapuletových pozdě v noci po plese, na kterém se Romeo zamiloval do Julie. Romeo říká: „Na křídlech lásky přeletěl jsem zeď.“ Vyznají si vzájemně svou lásku a slíbí si věrnost. Romeo pak požádá bratra Vavřince, františkánského kněze, aby je tajně oddal.

8. Charakterizuj **postavy** vystupující v ukázce:

Romeo Montek je mladý šlechtic, hrdý, odvážný, rozhodný. Pro lásku je schopen velkých obětí (od hrozby prozrazení na plese, kam šel původně hledat Rosalinu, dívku svého srdce, přes tajné vniknutí do zahrady Kapuletových, až po obětování vlastního života po mylném zjištění, že Julie je mrtvá).

Julie Kapuletová je velmi mladá (necelých 14 let), krásná, prožívá první lásku. Otec jí domlouvá sňatek s mladým šlechticem Parisem, ona ho nemiluje, sňatek odmítá, přesto si netroufne otci příliš odporovat, je vychovávána k poslušnosti. V závěru hry projeví rozhodnost a velký cit, po smrti svého milého Romea si sama vezme život, protože bez něj nedokáže žít.

9. Stručně přibliž **děj** této tragédie:

V severoitalském městě **Verona** žijí dva zneprátelené rody – **Montekové** a **Kapuletové**. Jejich sluhové i příbuzní se v ulicích města neustále střetávají v hádkách i bojích. **Romeo** Montek se dozví, že u Kapuletů bude pořádán ples u příležitosti zasnoubení **Julie** s mladým šlechticem **Parisem**. Romeův bratranec a přítel **Benvolio** usoudí, že by na ples měli vyrazit, protože se tam Romeo může setkat s Rosalinou, která se mu líbí. Romeo, Benvolio a **Mercuzio** se plesu zúčastní, mají však na obličejích masky, a tudíž nikdo nepozná, že jsou od Monteků. Na plese Romeo potká Julii Kapuletovou a bláznivě se do sebe zamilují. Druhý den je františkánský kněz **Vavřinec** tajně oddá. Vavřinec jejich lásku podporuje, protože se domnívá, že by mohla ukončit vzájemnou nenávisť obou rodů. **Tybalt**, bratranec Julie, vyprovokuje souboj, ve kterém zabije Romeova přítele Mercuzia. Romeo smrt přítele pomstí tím, že Tybalta zabije. Je za tento čin vyhoštěn z Verony a prchá do **Mantovy**. Juliin otec neví o tajném sňatku své dcery a vyhlásí její svatbu s Parisem. Julie se snaží

odmítnout, ale marně. Pomůže jí opět bratr Vavřinec, který jí nabídne nápoj, po jehož vypití bude dva dny vypadat jako mrtvá. Romeo by ji pak mohl po probuzení odvést z hrobky a mohli by spolu uprchnout a začít žít nový život. Posel se vzkazem však k Romeovi nedorazí. Když se Romeo dozví o smrti Julie, nechce už dál žít, obstará si jed a tajně přispěchá do Verony, aby se před svou smrtí s Julií rozloučil. Před hrobkou zabije truchlícího Parise, políbí spící Julií, vypije jed a okamžitě mrtvý klesne vedle jejího těla. Když se Julie probudí, je z celé situace nešťastná, chce z Romeových rtů slíbat zbytky jedu a také zemřít, nakonec vezme Romeovu dýku, probodne se a její tělo padne na tělo Romeovo. Po smrti obou milenců se rody konečně usmíří a nechají ve Veroně postavit zlatou sochu, na připomínku jejich velké lásky a zbytečné smrti.

10. Zařaď ukázkou do **kontextu autorova díla**:

Koncem 16. století Shakespeare psal **historické hry** (Richard II. Richard III., Jindřich IV., Jindřich V., Jindřich VI.), **komedie** (Veselé paničky windsorské, Kupec benátský, Večer tříkrálový, Zkrocení zlé ženy, Sen noci svatojánské, Komedie plná omylů, Jak se vám líbí, Mnoho povyku pro nic). Romeo a Julie je první z velkých Shakespearových tragédií, byla napsána kolem roku 1595. Další velké **tragédie** (Hamlet, Othello, Macbeth či Král Lear) napsal až na počátku 17. století.

Celkově je Shakespeareovi připisováno autorství 37 her a 154 sonetů (většinou milostných).

Námět pro tragédii Romeo a Julie není přímo Shakespearův, domníváme se, že autor čerpal ze starších příběhů zpracovaných italskými renesančními umělci, inspiraci hledal už u Ovidia v díle Proměny.

Hra byla okamžitě dobře přijata publikem i kritikou. Na prknech světových divadel se hraje dodnes.

11. Uveď **překladaatele** Shakespearova díla do češtiny, zamysli se nad **inspirací** pro ostatní umělce:

Shakespearovo dílo bylo do češtiny překládáno hojně už v 19. století – **Josef Václav Sládek**, **Jaroslav Vrchlický**. Ve 20. století překládali například **Otokar Fischer**, **Erik Adolf Saudek** či **Milan Lukeš**. V současné době je nejvýznamnějším znalcem Shakespearova díla **Martin Hilský**, univerzitní profesor anglické literatury.

Příběh nešťastné lásky inspiruje i další umělce. Ruský skladatel **Sergej Prokofjev** složil v r. 1935 hudbu k baletu Romeo a Julie, italský hudební skladatel **Vincenzo Bellini** složil již v roce 1830 operu se stejným námětem. V české literatuře najdeme inspiraci Shakespeareem například v novele Romeo,

Julie a tma od **Jana Otčenáška**. Na motivy této tragédie bylo ve světě natočeno už mnoho filmů.